

Dossier

Perfils professionals

**Especialització i pluridisciplinarietat
per a una bona gestió dels fons fotogràfics**

Laia Foix

Departament de Documentació
i Investigació. Institut d'Estudis
Fotogràfics de Catalunya (IEFC)
lfoix@iefc.cat

Article rebut al novembre del 2021;
revisat al gener del 2022.

DOI <https://doi.org/10.34810/itemn72id398386>

Especialització i pluridisciplinarietat per a una bona gestió dels fons fotogràfics

Resum: La fotografia es troba en tots els àmbits de la nostra societat i en la majoria de fons documentals que tractem com a professionals, ja sigui en entitats patrimonials (biblioteques, arxius o museus) com en entitats acadèmiques, culturals, empresarials, científiques o arxius personals. La seva especificitat com a document no lingüístic, la seva ubicació dins conjunts orgànics i la seva vulnerabilitat física i química exigeixen una especialització per al seu tractament. L'article analitza aquestes necessitats i els perfils professionals que són necessaris per integrar les diferents mirades cap a l'artefacte fotogràfic des d'una col·laboració pluridisciplinària. Es revisa la formació que hi ha a Catalunya per especialitzar-se, així com altres espais d'aprenentatge i col·laboració com són jornades, grups de treballs i xarxes de professionals.

Paraules clau: fotografia, arxius fotogràfics, formació especialitzada, pluridisciplinarietat, patrimoni fotogràfic.

Especialización y pluridisciplinarietà para una buena gestión de los fondos fotogràfics

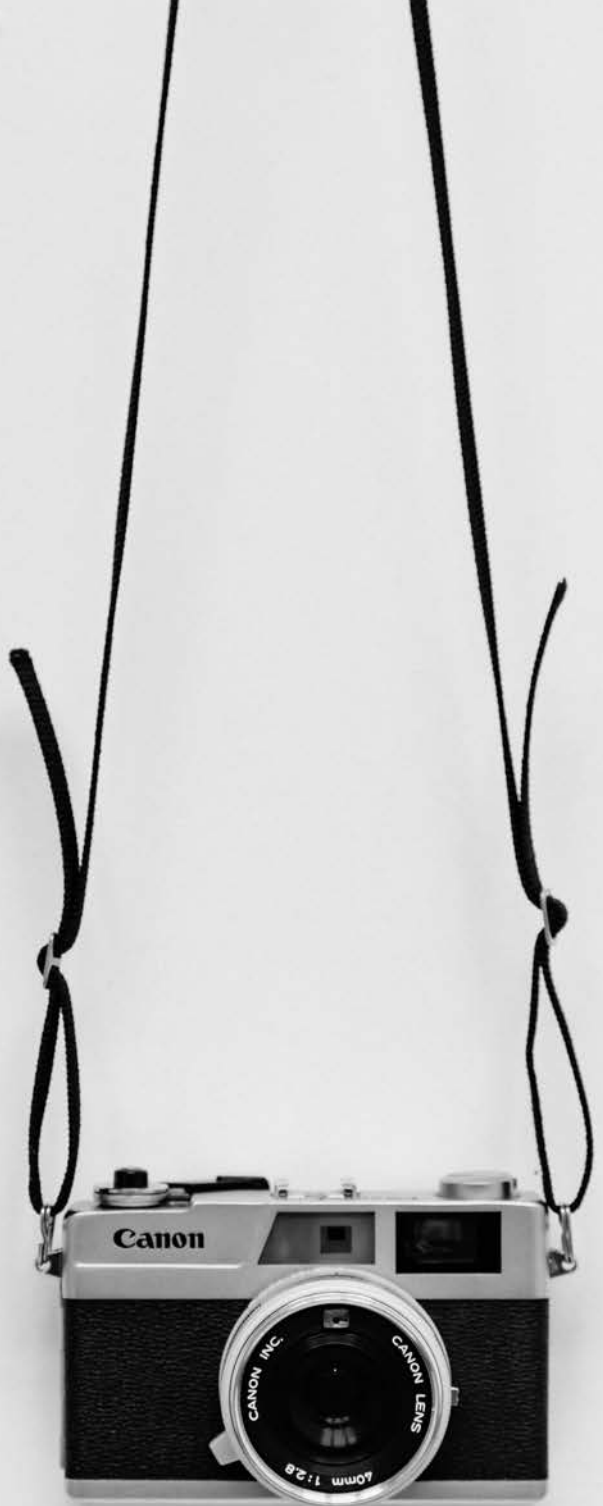
Resumen: La fotografía está presente en todos los ámbitos de nuestra sociedad y en la mayoría de fondos documentales que tratamos como profesionales, ya sea en entidades patrimoniales (bibliotecas, archivos o museos) como en entidades académicas, culturales, empresariales, científicas o archivos personales. Su especificidad como documento no lingüístico, su ubicación dentro de conjuntos orgánicos y su vulnerabilidad física y química exigen una especialización en su tratamiento. El artículo analiza estas necesidades y los perfiles profesionales que son necesarios para integrar las distintas miradas hacia el artefacto fotogràfico desde una colaboración pluridisciplinaria. Se revisa la formación que hay en Catalunya para especializarse, así como otros espacios de aprendizaje y colaboración como son jornadas, grupos de trabajo y redes de profesionales.

Palabras clave: fotografía, archivos fotogràfics, formación especializada, pluridisciplinarietat, patrimoni fotogràfic.

Specialization and multidisciplinary for an adequate management of photographic holdings

Abstract: Photography can be found in all of society's fields and most of the documentary holdings we handle with as professionals, either in cultural heritage institutions (libraries, archives or museums) academic, cultural, corporate or scientific entities, or personal archives. Its specificity as a non-linguistic document, its location inside organic wholes, and its physical and chemical vulnerability demand a specialization for its treatment. In the following article, we analyse these needs and the professional profiles required to join the various views on the photographic artifact from a multidisciplinary cooperation. We also look over the existing training oriented to specialization, as well as other training and collaboration spaces such as conferences, work groups and professional networks..

Keywords: photography, photographic archives, professional training, multidisciplinary, photographic heritage.

Introducció

En un món on la informació és el producte amb més transaccions és òbvia la necessitat de gestionar-la adequadament per rendibilitzar aquest intercanvi. Avui dia, immersos en la xarxa, aquestes transaccions d'informació són continuades i abasten tots els àmbits tant personals com institucionals, des de la salut, la feina o el lleure fins al transport, l'alimentació o les relacions personals. Així mateix ens impliquen com a agents actius i passius: som contínuament emissors i receptors de dades. En aquest entorn digital el telèfon intel·ligent d'ús personal és l'exemple de la permeabilitat i potencialitat d'aquest flux d'informació. Amb Internet i la multiplicació de xarxes socials, la fotografia guanya terreny de forma continuada com a objecte informacional i comunicacional per excel·lència. És fàcil deduir com n'és d'important que els documentalistes assoleixin competències per gestionar de forma adequada i solvent les fotografies com a tipus d'informació i document amb característiques pròpies.

1. Ubiquïtat i especificitat de la fotografia

La ubiquïtat pròpia de la fotografia fa que la trobem en entitats molt diverses: entitats patrimonials (biblioteques, museus o arxius), entitats comercials, educatives o de l'àmbit de la comunicació (premsa i televisió). Tradicionalment, la custòdia en diferents entitats ha condicionat la lectura de la imatge fent prevaldre aspectes documentals en arxius històrics, o aspectes artístics en entitats museístiques, per esmentar-ne dos exemples. Hem de saber veure tot el potencial semàntic de les fotografies que,

consultades des de la xarxa, són requerides per qualsevol dels seus valors —documental o artístic— que varien també al llarg dels anys. Una fotografia feta anys enrere per elaborar un document propagandístic d'un balneari o d'una fàbrica pot interessar avui dia per mostrar la realitat del treball infantil o de la discriminació per gènere; però també per a estudis arquitectònics, de transformació del territori, o bé per a biografies personals. Si mirem aquest document més enllà de la imatge reproduïda ens pot donar informació del fotògraf o l'estudi fotogràfic que la va crear, il·lustrar processos fotogràfics, usos comercials dels materials efímers, etc.

Si haguéssim de resumir l'especificitat de la fotografia davant el document textual, apel·laríem a tres característiques: primer, a la seva vulnerabilitat i complexitat constitutiva —en front de la combinació de paper i tinta pròpia del document textual—; segon, a la seva producció majoritàriament dins conjunts o reportatges i no pas d'una en una, i, per últim, a la seva expressió a través de la imatge i no pas del codi lingüístic textual com a mitjà de transmissió de la informació.

Vulnerabilitat

La primera característica del document fotogràfic que no ens hauria de passar per alt és la seva vulnerabilitat.¹ Tot i que moltes entitats gestionen la fotografia a partir de reproduccions (molts cops obtingudes per digitalització de l'original en el cas de fotografies químiques) o bé imatges impreses (per exemple postals obtingudes per processos fotomecànics), no podem obviar que gran part del nostre patrimoni fotogràfic es fonamenta en originals obtinguts per processos fotogràfics —negatius o positius— que sovint són peces úniques.

1. Comptem amb bibliografia entenedora en català o castellà elaborada per conservadors restauradors especialitzats en fotografia com són Angel Fuentes, Pau Maynés, Luis Pavao o Bertrand Lavedrine: Fuentes de Cía, Angel M. *La conservación de archivos fotográficos*. Madrid: SEDIC, 2012. <http://www.sedic.es/wp-content/uploads/2016/01/conservacion-arch.-fotograficos.pdf> [Consulta: 22/11/2021]; Lavédrine, Bertrand. *(Re) Conocer y conservar las fotografías antiguas*. París: Comité des travaux historiques et scientifiques, 2010. (Orientaciones y métodos; 16); Maynés Tolosa, Pau. *Fotografía: la conservación de colecciones fotográficas*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura, 2005; Pavao, Luis. *Conservación de colecciones de fotografía*. Granada: Instituto Andaluz del Patrimonio Histórico. Centro Andaluz de Fotografía, 2001. (Cuadernos técnicos (Instituto Andaluz del Patrimonio Histórico); 5).

Tenim entre mans documents fràgils.

La fotografia, al llarg dels seus més de cent vuitanta anys d'història, ha experimentat amb diferents suports i procediments per intentar que el resultat fos durador, un objectiu que no sempre s'ha aconseguit. Tenim entre mans documents fràgils. Enfront de la combinació de paper i tinta dels documents textuais, en fotografia sovint trobem vidre, plàstic, paper... recoberts de substàncies orgàniques com la gelatina o l'albúmina i amb diferents metalls i pigments que formen la imatge fotogràfica. Hi podem afegir altres pigments, tintes, substàncies adhesives i materials diversos per embellir la pròpia imatge i l'objecte que la suporta. Les emulsions de gelatina i albúmina són especialment nutritives i apetitoses per a fongs, peixets de plata i altres animalons, que, posats a triar, atacaran preferentment les fotografies i no pas els documents textuais. El patrimoni fotogràfic disminueix dia a dia, envelleix, es degrada i desapareix. Calen mesures de preser-

vació més exigents que les de la documentació textual per endarrerir una mort que en alguns casos és inevitable. Els suports plàstics anteriors a 1950, per exemple, sabem que estan abocats a la seva autodestrucció per la hidròlisi àcida, procés inevitable i irreversible que no més podem alentir. Els fongs, en atacar l'emulsió fotogràfica, impossibiliten la lectura de la imatge i produeixen danys més greus que en la llegibilitat d'un document de text.

Genealogia i procedència

Una altra característica força freqüent és la recepció de fotografies dins de conjunts orgànics creats pels seus autors o productors. Dins d'aquest context, cada fotografia pren nous significats que provenen del conjunt i no del document individual. El tractament dels documents com a part de les col·leccions o fons a què pertanyen esdevé necessari per no perdre part del seu potencial, cal respectar curosament el principi de procedència. Així mateix, s'imposa una visió més àmplia del patrimoni fotogràfic que tingui en compte altres

Figura 1. El patrimoni fotogràfic es caracteritza per la seva diversitat de suports i formats. Anxiu Històric Fotogràfic de l'IEFC

Calen mesures de preservació més exigents que les de la documentació textual per endarrerir una mort que en alguns casos és inevitable.

documents com llistats i registres, anotacions i correspondència, la biografia dels autors i productors, així com la dels destinataris pels quals va ser creada, la seva funcionalitat inicial, la tecnologia que en va permetre la materialització, visionament i difusió, etc.

Per altra banda, habitualment les fotografies són produïdes amb molta més quantitat que els documents textuais. Aquesta massificació dels arxius obliga a elaborar uns primers instruments de descripció que permetin abastar el conjunt o, si es vol dir amb terminologia arxivística, els fons, subfons, sèries i subsèries. La majoria dels nostres fons fotogràfics difícilment podran ser processats a nivell d'unitat documental simple en la seva totalitat pel seu gran volum, ja que fàcilment reunim milers o desenes de milers de fotografies en un sol fons. Per poder conèixer aquests fons o col·leccions i dur a terme processos de selecció que permetin planificar i prioritzar els tractaments, és necessari començar pel conjunt i, posteriorment, tractar les peces més rellevants. Sense aquest criteri, la conservació, restauració, catalogació, digitalització i difusió del nostre patrimoni fotogràfic esdevé anecdòtica, casual i aleatòria, així com la pèrdua d'allò que no és tractat amb la urgència necessària.

La imatge com a llenguatge

La tercera característica que marca l'especificitat de la fotografia és la seva naturalesa d'imatge. La imatge és essencialment polisèmica, concreta i suggeridora alhora, subjectiva en la

seva lectura. Es diu que pensem amb paraules, tot i que hi ha estudis científics que apunten altres teories. En tot cas, els nostres sistemes de cerca i bases de dades sí que funcionen amb llenguatge textual, i això ja ens obliga a traduir allò que ve expressat amb imatges a un altre codi, lingüístic, que és el textual. Cal interpretar minimitzant la subjectivitat pròpia de la lectura d'imatges; cal contextualitzar allò més icònic i allò més subjectiu dins l'eix social, històric i cultural on s'ha generat la fotografia; cal però, afegir lectures més enllà de la de l'autor i l'entorn que va acollir la fotografia en el seu moment per no obviar altres informacions contingudes en la imatge. En una fotografia, com en qualsevol document, és igual d'important allò que es mostra, com allò que s'amaga (el que s'anomena fora de camp).

Per altra banda, la qualitat artística i la creativitat pròpia de moltes fotografies són qualitats a valorar i, a més, protegides per la legislació. Una legislació que també protegeix la imatge personal de les persones que van ser fotografades. Els professionals han de tenir present el marc legal que regula la utilització i la difusió del patrimoni fotogràfic. Tot un conjunt d'especificitats que també abasten la digitalització, tant pel que fa a la vulnerabilitat dels originals com a les exigències de qualitat. Quan digitalitzem textos, tan sols hem de garantir la llegibilitat d'unes lletres com les que pot interpretar un programari de reconeixement òptic de caràcters. Quan digitalitzem fotografies tota la informació del document, caracteritzada per una àmplia gamma de tonalitats, és rellevant i necessària per garantir una reproducció fidel que, en molts casos, es llegirà en format ampliat.²

2. Un manual de capçalera per a tots aquests aspectes relatius a la imatge digital és el d'Iglésias Franch, David. *La fotografia digital en los archivos: qué es y cómo se trata*. Gijón: Trea, 2008. (Archivos siglo XXI; 8). ISBN 978-84-9704-377-9.

2. Perfils professionals dels tècnics i gestors de fons fotogràfics

Al capdavant de les entitats que gestionen fons fotogràfics trobem bibliotecaris, arxiviers, museòlegs, i també historiadors, historiadors de l'art, arqueòlegs, documentalistes gràfics, fotògrafs, etc. Segons el tipus d'entitat es perfilen diferents serveis a l'usuari que poden posar l'accent en la contextualització geogràfica, temàtica i cronològica de la imatge atenent a interessos més historicistes, o bé incidir en la iconicitat i la connotació requerides en usos publicitaris i comercials, per posar dos exemples prou antagònics.³

La custòdia d'originals fotogràfics requerirà un diagnòstic i monitoratge de l'estat de conservació i unes pautes de preservació que afecten des de la protecció individual de cada espècimen fins a les condicions mediambientals dels dipòsits. El coneixement d'un restaurador conservador especialitzat en fotografia és imprescindible, ja que la materialitat i vulnerabilitat de la fotografia és força diferent de la del document textual, fins i tot quan tots dos estan sobre un suport de paper.

Els tipus d'usuari també condicionen aspectes transcendents com el temps de resposta als requeriments, que sol ser força immediat en entorns de premsa i televisió, mentre que per a usos d'investigació històrica permet intervals més dilatats. Aquest aspecte no és anecdòtic, ja que condiciona el programari que sustenta les bases de dades i la difusió, així com la resta d'infraestructures que permeten l'explotació dels fons. El tipus d'entitat

Segons el tipus d'entitat es perfilen diferents serveis a l'usuari.

gestora també es caracteritza per la prioritització d'objectius de conservació o bé de la rendibilització i l'obtenció de beneficis econòmics. En aquest cas en un extrem tenim entitats patrimonials i en l'altre bancs d'imatges d'ús comercial que ni tan sols treballen amb originals, sinó sempre amb reproduccions. Els diferents objectius condicionen els recursos que s'invertiran en els diferents processos tècnics i documentals necessaris per a l'explotació del fons: conservació, restauració, processos documentals, digitalització d'originals analògics, plataformes de difusió i comercialització, etc.

És obvi que per a una adequada gestió del patrimoni fotogràfic cal comptar amb una pluridisciplinarietat que abasta diferents perfils professionals, com a mínim: el restaurador conservador especialitzat en fotografia, el gestor documental (arxiver, bibliotecari, documentalista...), el fotògraf (que entén el document fotogràfic i com cal digitalitzar-lo), l'historiador de la fotografia i l'informàtic. Un bon coneixement de l'àmbit temàtic sobre el qual tracten les fotografies és també imprescindible, així com una perspectiva des dels estudis visuals i l'antropologia visual. Aquestes necessitats contrasten dolorosament amb una realitat de plantilles massa reduïdes, quan no unipersonals. En tot cas, cal tenir present quan cal un especialista per tal de no perjudicar la integritat de la fotografia, i només per això ja és necessari un coneixement especialitzat del document fotogràfic.

3. Aquests diferents enfocaments s'aprecien en els manuals bàsics editats els darrers anys, com són els de Boadas [et al.], Salvador Benítez, Sánchez Vigil o Valle Gastaminza, per esmentar-ne alguns dels més consultats: Boadas, Joan; Casellas, Lluís-Esteve; Suquet, M. Àngels. *Manual para la gestión de fondos y colecciones fotográficas*. Girona: CCG ediciones, Centre de Recerca i Difusió de la Imatge, Ajuntament de Girona, 2001; Salvador Benítez, Antonia (coord). *Patrimonio fotográfico: de la visibilidad a la gestión*. Gijón: Trea, 2015. (Biblioteconomía y administración cultural; 280); Sánchez Vigil, Juan Miguel. *El documento fotográfico: Historia, usos y aplicaciones*. Gijón: Trea, 2006; Sánchez Vigil, Juan Miguel; Salvador Benítez, Antonia. *Documentación fotográfica*. Barcelona: Editorial UOC, 2013. (El profesional de la información (Editorial UOC); 18); i Valle Gastaminza, Félix del (ed.). *Documentación fotográfica*. Madrid: Síntesis, 1999. (Ciencias de la información (Síntesis). Biblioteconomía y documentación; 19).

Per a una adequada gestió del patrimoni fotogràfic cal comptar amb una pluridisciplinarietat que abasta diferents perfils professionals.

Aquesta ubiqüitat de la imatge fotogràfica a que fèiem referència, implica una especialització tant per als documentalistes que treballen només amb fons fotogràfics, com per a qualsevol professional que, en major o menor mesura, treballa amb fotografies. Revisem en aquest apartat la formació accessible per a qualsevol professional a Catalunya, excloent —perquè excedeix l'espai d'aquest article— altres iniciatives de fora de Catalunya, o formacions ofertes internament a professionals d'empreses o de xarxes públiques de museus, arxius o biblioteques.

Opcions per a l'especialització

L'especialització per tractar fons fotogràfics ha estat afrontada pel COBDC al llarg dels anys en cursos de petit format com el de Gestió de fons i col·leccions de fotografia, el de Gestió de fotografies en centres culturals: drets d'autor i d'imatge o el de Documentació Audiovisual: preservació i tractament, per esmentar-ne alguns dels oferts els darrers anys.

Aquests espais formatius se sumen a una formació acadèmica en els estudis superiors d'Informació i Documentació, que no compta amb assignatures específiques que capacitin el professional per a una gestió integral dels suports fotogràfics, més enllà d'una assignatura de tractament de documentació audiovisual. Aquesta especialització es pot obtenir parcialment en assignatures soltes dins de màsters com el de Biblioteques i Col·leccions Patrimonials de la Facultat d'Informació i Mitjans Audiovisuals de la UB, que ofereix una assignatura anomenada Fons i col·leccions fotogràfics, sonors i de cinema. En

el màster d'Arxivística i Gestió de Documents, ofert per l'Escola Superior d'Arxivística i Gestió de Documents en col·laboració amb la UAB, la situació és la mateixa, ja que inclou una única assignatura on s'imparteixen coneixements per gestionar fons fotogràfics i audiovisuals.

Cursos d'especialització oferts per l'IEFC

Des del Departament de Documentació i Investigació de l'Institut d'Estudis Fotogràfics de Catalunya s'han organitzat cursos de formació especialitzada per als diferents professionals que tenen responsabilitats en la gestió, tractament, conservació i difusió de fons fotogràfics ininterrompudament des de l'any 1998. Actualment s'ofereixen dos cursos de petit format: el de Gestió d'arxius fotogràfics en l'entorn digital i el de Preservació, conservació i digitalització d'originals fotogràfics.

El curs de Gestió d'arxius fotogràfics en l'entorn digital, juntament amb el seu predecessor, Conservació i organització de col·leccions fotogràfiques, han facilitat formació especialitzada a set-cents professionals en aquests vint anys. El seu objectiu ha estat permetre una primera aproximació a les especificitats del document fotogràfic per tal d'identificar-lo i conservar-lo segons les seves necessitats, i alhora entendre les diferències respecte als documents textuais quant a la seva catalogació, indexació i digitalització. S'han volgut oferir visions des de l'àmbit de la gestió patrimonial i també des del món de la premsa i la televisió, a partir de la docència impartida per professionals en actiu reconeguts dins el sector. Tot això, tenint present que, cada cop més, la gestió d'aquest patrimoni es fa des de l'entorn digital i que això implica també —com no pot ser d'altra manera— canvis metodològics que ens han de fer repensar els objectius i la manera en com hem treballat tradicionalment.

Des de l'any 2013 s'ofereix també el curs de Preservació, conservació i digitalització d'originals fotogràfics —que s'organitza en seminaris

Figura 2. Sessió docent de digitalització d'originals fotogràfics a l'IEFC. Foto: Joan Ribó / IEFC. 2017

orientats a l'estudi i coneixement pràctic dels diferents suports de la fotografia química al llarg de la història— amb l'objectiu d'identificar i tenir cura dels principals processos de degradació, tot evitant-los quan sigui possible; així com donar pautes per a una correcta manipulació i difusió dels originals. S'ofereix també un seminari en digitalització d'originals fotogràfics, un tema poc tractat en altres espais formatius. Mes de dos-cents professionals han gaudit d'aquesta oferta, que evidencia la necessitat de conèixer de primera mà allò amb què treballen: fotografies fetes i materialitzades per multitud de processos amb les seves vulnerabilitats i diferències constitutives.

El Postgrau de Gestió, preservació i difusió d'arxius fotogràfics

Però sens dubte, l'espai formatiu per excel·lència per aconseguir una especialització sòlida és el Postgrau de Gestió, Preservació i

Difusió d'arxius fotogràfics, organitzat per l'Escola Superior d'Arxivística i Gestió de Documents (ESAGED), el Centre de Recerca i Difusió de la Imatge (CRDI) i l'Institut d'Estudis Fotogràfics de Catalunya (IEFC), amb el suport i reconeixement de la UAB. Aquest postgrau compta amb una càrrega lectiva de 30 ECTS repartida en dos anys. Després d'una primera edició presencial, es va optar per una fórmula de viabilitat que acollís alumnes d'altres territoris també mancats d'una oferta d'aquest tipus i es va oferir com a formació en línia a partir de la segona edició (duta a terme els anys 2012-2014). Actualment ja s'han dut a terme cinc edicions en línia que han contribuït a la formació especialitzada de més de cent cinquanta professionals. El postgrau, al llarg de sis mòduls, repassa la història, teoria i crítica de la imatge fotogràfica, els aspectes tècnics de la imatge química i digital, la preservació i conservació d'aquests documents, els processos documentals i els aspectes legals quant a la gestió i la difusió. L'alumne realitza un treball

final d'investigació que en alguns casos, per la seva qualitat, veu la llum en forma d'article, comunicació o conferència.

Jornades, grups de treball i de recerca i xarxes professionals

Més enllà del marc acadèmic dels estudis homologats i els cursos d'especialització, podem recórrer a fòrums, congressos i jornades. Aquests espais de col·laboració, cooperació i aprenentatge compartit són ben valorats per molts dels professionals que gestionen fons fotogràfics que sovint ho fan des de plantilles unipersonals, sense accés a assessoraments o equips externs que puguin satisfer les carències de perfils professionals especialitzats.

Destaquem, per la seva llarga trajectòria i el pòsit de documentació accessible, les Jornades Imatge i Recerca del Centre de Recerca i Difusió de la Imatge de l'Ajuntament de Girona, que ofereix en obert i en línia els continguts de totes les ponències i comunicacions presentades al llarg de trenta anys de convocatòries biennals.⁴ També el Museu Marítim de Barcelona ha organitzat des de l'any 2011, i també de forma biennal, la Jornada de Fotografia a Museus, Arxius i Biblioteques, que ha facilitat als professionals de les entitats patrimonials un espai de formació teòrica i pràctica específica per a la gestió dels fons fotogràfics que custodien.

El COBDC compta amb el Grup de treball de Documents gràfics, creat recentment i que és successor del Grup de treball de Documentació audiovisual, que entre els anys 2002 i 2016 va organitzar la Jornada de Documentació Au-

diovisual dins el marc de les Jornades Catalanes d'Informació i Documentació que organitza aquesta entitat. Tot i centrar-se en els formats audiovisuals en les seves darreres edicions, aquesta Jornada va tenir al principi la fotografia com a objecte d'estudi. També han estat significatives les aportacions d'altres agrupacions de professionals com el Grup de Treball de Fotografia en Museus i Arxius que des de l'any 2012 ha encapçalat diversos projectes que han tingut un altaveu dins la Jornada de Fotografia a Museus, Arxius i Biblioteques que esmentàvem més amunt.⁵

L'associacionisme també és una xarxa professional essencial. En l'àmbit de la fotografia patrimonial Fotoconnexió <<https://www.fotoconnexio.cat/>>, associació que té per missió promoure l'estudi, la investigació, la conservació i la difusió de la fotografia i l'audiovisual en tots els seus aspectes, és indiscutiblement l'espai que aglutina més professionals, recursos i activitats.⁶ Constituïda l'any 2011 per iniciativa de diferents professionals del sector, reuneix bibliotecaris, arxivers, museòlegs, restauradors i conservadors, col·leccionistes, fotògrafs, historiadors de la fotografia, investigadors..., tots ells interessats en la investigació, la conservació i la difusió de la fotografia.

3. Conclusions

La fotografia aglutina en si mateixa, de forma indèstriable, la seva materialitat constitutiva, el seu origen orgànic i el seu contingut icònic i informacional. Aquest artefacte complex implica mirades diverses des de l'àmbit documental, però també des de la conservació i la restauració. L'especificitat de la imatge fa que una digitalització acurada dels originals

4. Es pot consultar una visió d'aquests trenta anys en la recent publicació *Imatge i recerca 1990-2020 Estat de la qüestió: 16es Jornades Antoni Varés 2020*. Girona: Ajuntament de Girona, 2020.
5. Aquest esperit de col·laboració des de la pluridisciplinarietat es recull en l'article que ha publicat aquest grup de treball: Dahl, Sílvia [et al.]. "La fotografia en paraules: versió en català de l'AAT Getty elaborada pel Grup de Treball de Fotografia a Museus i Arxius". *Lligall*, núm. 44 (2021), p. 92-115.
6. Un article que recull la voluntat de col·laboració des de la pluridisciplinarietat pròpia dels projectes de Fotoconnexió és l'escrit per Barnadas, Ramon. "Genealogia de les fotografies de Francesc Boix". *Lligall*, núm. 42, (2019), p. 98-115.

La fotografia aglutina en si mateixa, de forma indestruïble, la seva materialitat constitutiva, el seu origen orgànic i el seu contingut icònic i informacional.

per fer-los accessibles als usuaris sigui imprescindible perquè aquests puguin copsar si són del seu interès, més enllà del que uns descriptors o resum puguin explicar de la fotografia. La seva capacitat polisèmica la fa permeable a diferents entorns (informativals, artístics, científics, etc.), raó per la qual la seva difusió ha de preveure un ventall molt ampli de possibles usuaris. Totes aquestes especificitats fan necessària una mirada pluridisciplinària i la formació especialitzada esdevé imprescindible. Actualment comptem amb bibliografia especialitzada generada per professionals del nostre territori que sumen la seva expertesa al coneixement i experiència d'altres països. Malgrat que cal ampliar i normalitzar dins els estudis acadèmics reglats la formació especialitzada en gestió del patrimoni fotogràfic, comptem amb espais d'aprenentatge i assessorament prou consolidats que permeten al professional formar-se en aquest àmbit.

Bibliografia

BARNADAS, Ramon. "Genealogia de les fotografies de Francesc Boix". *Lligall*, núm. 42, (2019), p. 98-115.

BOADAS, Joan; CASELLAS, Lluís-Esteve; SUQUET, M. Àngels. *Manual para la gestión de fondos y colecciones fotográficas*. Girona: CCG ediciones, Centre de Recerca i Difusió de la Imatge, Ajuntament de Girona, 2001.

DAHL, Sílvia [et al.]. "La fotografia en paraules: versió en català de l'AAT Getty elaborada pel Grup de Treball de Fotografia a Museus i Arxius". *Lligall*, núm. 44 (2021), p. 92-115.

FUENTES DE CIA, Angel M. *La conservación de archivos fotográficos*. Madrid: SEDIC, 2012. <http://www.sedic.es/wp-content/uploads/2016/01/conservacion-arch.-fotograficos.pdf> [Consulta: 22/11/2021].

IGLESIAS FRANICH, David. *La fotografía digital en los archivos: qué es y cómo se trata*. Gijón: Trea, 2008. (Archivos siglo XXI; 8). ISBN 978-84-9704-377-9.

Imatge i recerca 1990-2020 Estat de la qüestió: 16es Jornades Antoni Varés 2020. Girona: Ajuntament de Girona, 2020.

LAVÉDRINE, Bertrand. *(Re) Conocer y conservar las fotografías antiguas*. París: Comité des travaux historiques et scientifiques, 2010. (Orientaciones y métodos; 16).

MAYNÉS TOLOSA, Pau. *Fotografía: la conservació de col·leccions fotogràfiques*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura, 2005.

PAVAO, Luis. *Conservación de colecciones de fotografía*. Granada: Instituto Andaluz del Patrimonio Histórico. Centro Andaluz de Fotografía, 2001. (Cuadernos técnicos (Instituto Andaluz del Patrimonio Histórico); 5).

SALVADOR BENÍTEZ, Antonia (coord). *Patrimonio fotográfico: de la visibilidad a la gestión*. Gijón: Trea, 2015. (Biblioteconomía y administración cultural; 280).

SÁNCHEZ VIGIL, Juan Miguel. *El documento fotográfico: Historia, usos y aplicaciones*. Gijón: Trea, 2006.

SÁNCHEZ VIGIL, Juan Miguel; SALVADOR BENÍTEZ, Antonia. *Documentación fotográfica*. Barcelona: Editorial UOC, 2013. (El profesional de la información (Editorial UOC); 18).

VALLE GASTAMINZA, Félix DEL (ed.). *Documentación fotográfica*. Madrid: Síntesis, 1999. (Ciencias de la información (Síntesis). Biblioteconomía y documentación; 19). ■